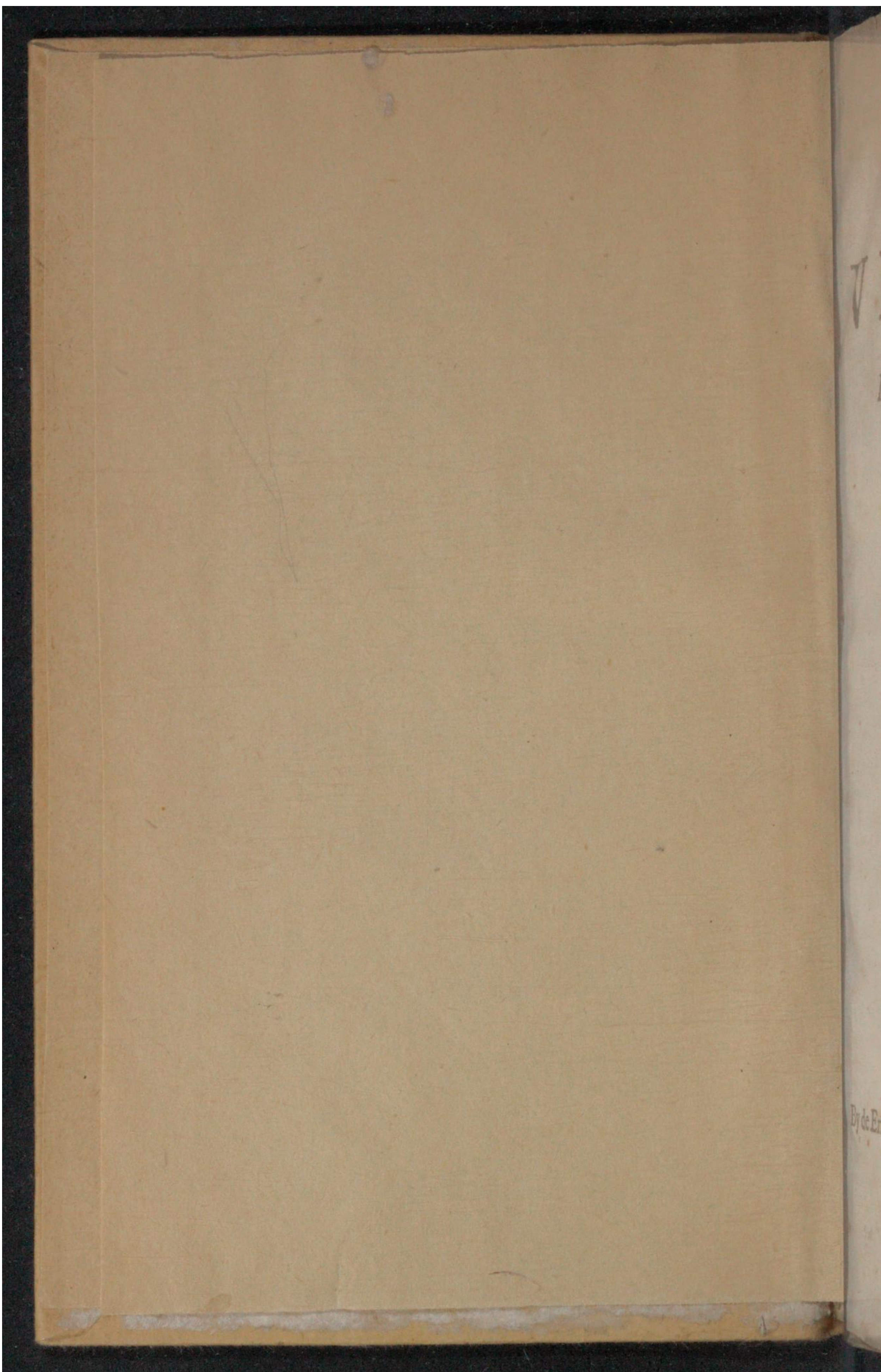

DE MANZIEKE VRYSTER,

KLUCHTSPEL.

DOOR

W. DE GEEST.

TE AMSTELDAM,

By de Erfgen: van J: LESCAILJE, op de Middeldam, op de hoek van de Vischmarkt, 1700.

AAN DEN

LEEZER.

It Kluchtſpel, van my, voor eenige tyd, gerymd zynde, komt nu, doch geheel verandert, eindelyk in het licht, ziende op de woorden van Perſius, in zyn eerſte Beriſpdicht:

Uw weeten is maar ydel niet,
Zo't geen gy weet geen ander ziet.

Ontfang dan, waarde Leezer, deze Manzieke Vryſter, maar wat raad voor deze belachchens waardige? geen ander middel dan haar dorſt te leſſen, gelyk Plinius in zyn 31 B. 1 cap. ons toond: hy zegt, dat 'er een Fontein was, die genoemd wierd, de Fonteine van de Lyziſche Cupido, die, na 't gevoelen van Mutianus, de liefde geneezen en vergeeten deê. 'k Heb deze Klucht dan gemaakt, ſchoon ik noodiger dingen te doen had, maar de boog kan altyd niet geſpannen ſtaan, en de loome zinnen, zoeken haar ook te veranderen, 't geen al de waereld goed zal keuren; want Apelles verweet aan Protogenes, dat hy de hand van 't Penneel niet konde lichten: en A. Gellius, zegt hier deze woorden op: om een zaak wel uit te voeren, moet, by de ſnelle naarſtigheid, de traage vlytigheid gevoegd worden. Dit is dan een werk van verpoozing, en zo het u eenigzins kan behaagen, zo heb ik het doel getroffen, waar op ik gemikt hebbe; terwyl ik blyve uw verſchuldigde Vrind.

VERTOONERS.

JOCHEM PIETERSZ.	
AALTJE, *Vrouw*	*van Jochem Pietersz.*
ANGNIET, *Dochter*	*van Jochem Pietersz.*
KATRYN, *Meid*	*van Jochem Pietersz.*

LEANDER.

KEES, *Knecht van Leander.*

MARGRIET,	*Gebuuren van Jochem Pietersz.*
BARBER,	*Gebuuren van Jochem Pietersz.*

Het Tooneel is in 't Huis van Jochem Pietersz.

DE

DE MANZIEKE VRYSTER.

EERSTE TOONEEL.

JOCHEM, AALTJE.

JOCHEM.

JA wel, wat al hartzeer en ellende ontmoet my, in myn oude dagen.

AALTJE.

Nou, Vader, je moet over een ſtrooijen kruisje zo zwaar niet draagen;
Het Meisje is jong, en daar by los, dat hoop ik zal met 'er tyd wel overgaan.

JOCHEM.

Overgaan? niet eerder, Moêr, als haar de leden van ouderdom krom ſtaan,
Wy kunnen het niet langer goed maaken, Aaltje, al dat pronken, en optooijen,
't Geen onze Angniet doet, het geld wil niet waſſchen, Moêr, men behoeft het niet te ſtrooijen;
't Is al te koſtelyken waar; want zonder dat kan men niet te markt gaan.
Het is hoog tyd dat ik wat op haar pas, en kom een oog in 't zeil te ſlaan,
Het zou anders heel in 't wild loopen; wie weet, Moeder, waar zy noch anders lande.

AALTJE.

O Vader! dat je wiſt dat ik weet, hoe eerlyk dat onze Angniet is, je vreesde voor geen ſchande.

JOCHEM.

Ik hoop dat ook, Moeder, maar.....

AALTJE.

Wat maar is dat, Jochem? hoe zel jy jou hart voor 't myne sluiten?

JOCHEM.

Neen, Moeder, neen Aaltje; met die maar, zo wil ik uitten,
Dat zy wat te openhartig is, en dat zy niet wel weig'ren kan,
Ja wel, zie daar, ik wenschte wel, om de helft van ons goed, dat die Pronkster was aan de man;
Al waar het een Turfboer die zy kreeg, of een Schoenlapper, ik zoud'er niet om kryten.

AALTJE.

Dat is niet noodig, Jochem Pietersz, men moet zyn kinders zo niet weg smyten;
Voor zulk soort van volk, heb ik ze niet opgebrogt.
Nu zie ik wel dat je zo blind, als een mol, bent, zy zal wel aan de man raaken, want Leander heeft haar gisteren noch verzocht,
Dat is wel een deugdzaam Jongman, en van treff'lyk volk gekoomen.

JOCHEM.

Dat geloof ik ook wel, je durft meêr zeggen, als ik zou durven droomen;
Leander is zo zot niet, dat moet je weeten, dat hy verkwakk'len zou zyn trouw,
't Zyn maar praatjes in de wind, Moedertje, dat hy onze Angniet tot zyn vrouw
Zou neemen, neen! neen! de Jongman is ten braaven kaerel.

AALTJE.

En onze dochter is niet min, zy is propertjes, en zo netjes, gelyk een paerel:
Ja, ik geloof, Jochem Pietersz, als wy het huuw'lyk maar aanbonden, dat het haast zou zyn gedaan.

JOCHEM.

En ik geloof heel anders, Moêr, dat jy je zoud bedroogen vinden; wil jy beschaamd staan?
Dat kun je doen, ik laat u dan alleen betijen.

't Is verkeert, Wyfje, als de Dochters aan de Jongmans vrijen.
Foei, het is ſchanden, en het zou ons geſlacht ook gaan te na.

AALTJE.

Is 't anders niet, Jochem Pieterſz, daar lach ik maar eens om, hoe zou het ruchtbaar worden ...

JOCHEM.

In een korte tyd, ô ja!
Een yder zou zyn mond open doen, en wyzen ons met vingers, en dan was 't werk verbrod, ja eer en faam verſleeten,
Men moet niet uit de bogt ſpringen, Moeder, by Gekken en Poëeten;
Want een gek is onbeſchaamd, die elks gebreeken in het aangezigt wryft,
't Geen een Poëet, openhartig, met weinig lett'ren ſchryft.
En, dan kon het licht gebeuren dat men een Blyſpel, of Klucht zag vertoonen,
Van de Manzieke Vryſter.

AALTJE.

Ik ſchrik daar van; neen, Vaâr, men moeſt onze gryze hairen met zulk een kroon niet kroonen,
Dat zou een nagel aan myn doodkiſt weezen, als dat zo kwam.
Wat diend hier dan in gedaan, Jochem Pieterſz!

JOCHEM.

Ik zal haar luſtig over de hekel haalen.

AALTJE.

O, dat zoete Lam!
Neen, Vaâr, zy is al te zwak van natuur, men moet het haar, met zoetheid, te vooren leggen.

JOCHEM.

Meen je dat ik zo zot ben, dat ik niet zou weeten, wat een vader aan zyn kind moet zeggen?
Maar, daar komt Katryn aan, ik moet hooren of zy niet van onze dochters malle parten weet.

TWEEDE TOONEEL.

KATRYN, JOCHEM, AALTJE.

KATRYN.

JA wel, zie daar, de droes mogt zo huishouden, ik heb geloopen dat ik zweet,
Ik had naauw'lyks myn voeten buiten de deur gezet, of onze Ang'niet, die my te bewaaren was gegeeven, is my ontsloopen.
Ik voort na Leander toe; maar, ik kan niet gewaar worden waar 't Meisje is geloopen.

JOCHEM.

Wees jy ons maar getrouw, Katryn, ik zal maaken dat haar dit wild loopen word belet,
Dat beloof ik haar.

KATRYN.

Daar heb je gelyk aan, Sinjeur, dat haar die kaart eens word verzet.

JOCHEM.

Maar hoor, Katryn, ontdek my eens wat klaarder haar buitenspoorigheid, en listige streeken.

KATRYN.

O! myn lieve Sinjeur, daar moest ik een geheele week toe hebben om dat netjes uit te spreeken.

AALTJE.

En, ik zeg, dat je zwygen zult, of....

JOCHEM.

En, ik zeg, dat zy spreeken zal.

KATRYN.

De een gebied dit, de ander dat. Wat zal ik doen?

JOCHEM.

Hoor na my, als een Meisje, en maakt een begin.

KATRYN.

Hoor dan toe; 't is u bekend dat Leander hier gistere is geweest,

weeſt, maar de Jongman meend haar niet, en zy, als een zottin,
Meend, als de Jongmans wat koomen praaten, dat zy dan koomen vrijen....

AALTJE.

Ja wel, ik zeg...

KATRYN.

O Leander! zei zy, daar is niet een menſch, die ik zo wel, als u, mag lijen,
Ik, en alles dat ik in de waereld heb, is tot uw dienſt; ja, gebruikt het maar.
Wel, wat dunkt u, Meeſter, een geheel vrouwmenſch tot zyn geryf, is dat niet raar?

JOCHEM.

Het is zeker dat hy haar eer heeft genoomen.

AALTJE.

Geloof je dat, Vaâr? ik niet: maar ik geloof dat Katryn jaloers is, dit zou ik meenen.

KATRYN.

Dat heb je mis, Juffrouw; en jy, Sinjeur, moet jou hart geruſt zetten, want de kaerel had twee beenen,
Zo wel, als Joſeph, hy ſtelden 't op een vluchten, ja, bloosde, en was beſchaamd.

JOCHEM.

Dat is een deugd van een Jongeling, nou ſpreek of dat uw Dochter betaamd?
Ik had het in myn jeugd zo goed niet gemaakt, ik heb het u niet afgeſlaagen.
Maar hier in moet gy niet geërgert zyn, Katryn, want een maand daar na gingen wy de gebooden na het Stadhuis toe draagen,
En, na verloop van zeven maanden, en een half, kwam onze Angniet daar aan ſpringen.

KATRYN.

Dan heeft zy een aardje van Moêrtje en Vaârtje; want, zo de ouden zongen, zo piepen de jongen, dat is een ronde O.

AALTJE.

Dat heb ik Jochem Pieterſz ook al gezeid; je ſpreekt recht, Katryn, dat is ook zo.
Ik kan niet zien dat het Meisje noch zo veel misdreeven heeft.

JOCHEM.

Niet, men heeft reden om te klaagen.

KATRYN.

Men wil beter van haar hoopen, dat, als zy haar fouten zal zien, zy haar dan, als een eerlyke, en deugdzaame dochter, zal draagen.

AALTJE.

Moet je al meê een woord in 't kapittel brengen? ik zeg dat je zwygen zult, en ik wouw dat je dat oprokk'nen liet.

JOCHEM.

Hoor, Aaltje, zo dat Meisje zo wil blyven, zo ken ik haar voor myn dochter niet;
Zy moet haaſt een and're weg inſlaan, en beter zede leeren,
Of ik zal in myn oude daagen al myn vlees, en bloed verteeren;
Maak kinderen groot, zeid het ſpreekwoord, of honden, 't is al het zelfde, als zy jong zyn, zo trappen zy u op de kleêren, maar groot,
Zo treeden zy u op het hart. Geloof het vry, Aaltje, dat dit weezen zal myn dood.

AALTJE.

Ja, dat ik haar geen meêr liefde toedroeg, als gy haar beminden....

JOCHEM.

Maar, Aaltje, maar Aaltje! is dat zyn kinders lief hebben, dat men aan haar geen fouten kan zien, noch wangeſtalten vinden?
Maar 't is met u en haar, mal moêrtje, mal kindje, zo je 't weeten wild.

AALTJE.

Maar ik hoor de deur open gaan, ach! ik heb niet een lid

lid aan myn lyf of het ſtaat en trilt.
Daar komt zy aan. Nu, Vader, wilt haar toch met zoetheid vermaanen.

JOCHEM.

Dat zal ik doen, Moêr, want deeze rotting heeft een bezondere kracht, die zal maaken dat haar de oogen traanen.

DERDE TOONEEL.

JOCHEM, AALTJE, ANGNIET, KATRYN.

ANGNIET.

GOeden dag, Vad......

JOCHEM, *haar ſlaande.*

Goeden dag, Vader; dat is goeden dag, Vader.
O! jou ſnoode, en looze Pry.

ANGNIET.

Katryn, help, help, hy ſlaat my dood; help, help, och! Moeder, ſtaa my by.

AALTJE, *houd Jochem, en ontneemt hem de ſtok.*

Wel, hoe drommel komt dit te pas, Jochem? zy wenſcht u goeden dag, en zy krygt ſlaagen.
Jou rechte Kinderbeul.

JOCHEM.

Ik zeg, Vrouw, dat je zwygt, indien gy van dit zelfde niet wat meê wilt draagen.
Hoe! zal je my beletten als ik de kind'ren ſtraf?
Je moogt my de ſtok ontweldigen, maar nimmer neem je my myn vaderlyke magt af.
Je hoord beter te weeten, Aaltje, om my, in 't byzyn van zyn kinders, zo niet toe te ſpreeken.

AALTJE.

Dat geloof ik wel, je mogt het Meisje dood ſlaan; maar deez' rotting zal deze ſlaagen aan Katryn weeŕ wreeken;
Voort, gaa uit myn gezigt, en pak je uit myn huis,
Gy bent alleen de oorzaak van dit rumoer, het is of je jou vreugd

vreugd vind in eens anders kruis:
Dan heb je dat gehoord, en dan hebben de menschen van Angniet dit gezeid. Wel, ik wouw wel weeten,
Of je de meeste tyd, in onze dienst, of op de straat, hebt versleeten?
Ik heb noch niet gehoord, en jy hoord altyd wat.
Wel, jy bent een fyne Vryster, ik hoorde laatst met verwondering, dat je uit Catz al een fraaije Zedeles hebt opgevat;
Dat was waarelyk zo pluis niet.

KATRYN.

Wel, myn lieve Juffrouw, is daar zo veel aan misdreeven?
Is dat een reden om my te verdenken van een eerloos leeven?
En dat ik het tot een spreekwoord heb, is om dat het zo wel op uw Dochter slaat.

JOCHEM.

Wel laat eens hooren, Katryn, op wat voor voeten dat dit dichje staat.

KATRYN.

Als de Vryster word geborst,
Krygt zy dikwils minnedorst.
Daar heb je de....

AALTJE.

Wel is dat nu zo fraay? men scheld al op onze Dochter, en tot noch toe weet ik niet wat zy heeft misdreeven.

JOCHEM.

Hoor, Aaltje, indien je toehooren wilt, zo zal ik'er u wel kundschap van geeven;
Het is geen manier dat een dochters oog altyd op een Jongman staat;
En vry minder komt het te pas, dat zy van trouwen, en huuw'lyks geheimen praat.
Wel, zeg my eens, wat gevolg, dat'er moet van komen?
Dan wil zy zo een kaerel trouwen, en dan zo een, het slaat al op Leander, en dit alles ten besten genoomen,
Zou men haar niet onderrechte mogen?

AALT-

AALTJE.

Ik kan het niet geloven, Vader, dat het zo is,
En, wil je Katryn geloof geeven, dat is wat anders, want ik weet dat zy onze Dochter niet luchten mag, dat is wis.

ANGNIET.

Ja, Moeder, 't is niet langer te verdraagen al dit betichten dat die Meid doed. Och! ik vrees dat ik noch gek worden zal.

JOCHEM.

En ik ook, Juffrouw.

KATRYN.

Als je altemaal gek word, zo word ik ook licht mal.

ANGNIET.

Maar, Vader.......

JOCHEM.

Zwyg, zeg ik, of het zal jou rouwen, jou Lichtekooi, en eervergeeten Verken,
Zult gy, door een oneerlyke manier, ons vroom en eerlyk geslacht brandmerken?
Het geeft my wonder, dat ik u niet hals en beenen aan stukken smyt;
Wel mogt jou Peet zeggen, dat de waereld vergaan zou om 's menschen lichtvaerdigheid; dat je wist wat verdriet en spyt .....
Maar, zie dat palmhoute bakhuis eens staan, 't schynt of het haar niet eens aan haar koude kleêren komt te raaken,
Zo je zo voort gaat, zo zal je zien, dat ik in de teering zal sterven, en wat zel je dan maaken,
Juffrouw Nietenburg, wat zult gy onderneemen? ben je bekwaam om uw kost te winnen? hé!

AALTJE.

Het is niet langer te lyden, al dat raazen, en schelden, de drommel speelt 'er meê.
En jy mogt die parten wel laaten, het staat een Dochter niet toe zich zelf aan een Jongman op te draagen.

AN-

ANGNIET.

Ik geloofde, Moeder, dat hy 't niet doen dorst; daarom heb ik, met woorden en gesten, hem te kennen gegeeven, dat hy my kost behaagen.

Och! Vader, vergeef het my, hoe zyt gy zo ontstelt?

JOCHEM.

Wat laat jy jou voorstaan? ben jy van zulk een grooten staat, dat hy 't u niet te vooren zou durven leggen? en wat jou geld

Aangaat dat heb jy meest by je; of, zou uw mooi aanzicht hem in de harssens maalen?

KATRYN.

Dit geloof ik, Sinjeur, zy beeld'er in dat niemand by haar schoonheid kan haalen.

AALTJE.

Wel hoe zal het gaan, Katryn? zult gy eindelyk de mond sluiten, of niet?

Zal een Meid, en zulk een Sloer, als jy bent, myn Kind doen zulk een verdriet?

Neen! neen! je zult ze niet voor de gek houden; gy, die men kost, en kleêren moet geeven.

KATRYN.

Maar, in alle gevalle, Juffrou, daar doe ik myn werk voor, om daar van, als een eerlyke Meid, te leeven:

Ik mag myn ooren schudden dat ze klappen, dat menig niet kan doen by eerelyke liên.

AALTJE.

Ik heb geen asseranter Meid van al myn leeven in de waereld gezien.

JOCHEM.

Zwyg toch een weinig. Maar, Angniet! een Kaerel, die u in 't minst niet gelykt, te begeeren:

Genoomen dat hy het u al te vooren lei, zo was 't uw pligt te onderzoeken of het hem ernst was, of dat het geschiede om met u de gek te scheeren.

Het komt niet by, noch minder te pas, Angniet; maar ik kan wel zien dat, indien 't niet meêr aan hem, als aan u had gescheelt, Dat

Dat gy al over lang .... wat zal ik zeggen? het past niet dat een Vader zyn Dochter die dingen zo naakt verbeeld.

AALTJE.

Kom, ga je met my na binnen toe, Angniet, de Meid hoord altyd wat, en zelden wat goeds zeggen.

JOCHEM.

Ja, styf haar in de boosheid. Maar ik volg en zal haar een blok aan 't been leggen.

VIERDE TOONEEL.

KATRYN.

NU, ik mag myn werk gaan doen, en volgen onze Juffrouw en Sinjeur.

Maar, daar word geklopt; ... ik ga, en open met 'er haast de deur.

Katryn binnen, en weêr uit.

VYFDE TOONEEL.

KATRYN, KEES.

KATRYN.

WIl je maar onbeschroomd, Jongman, in deze kamer koomen?

„ Het is Leanders knecht, hier zal weêr wat nieuws weezen, en dan mag Angniet haar wel een paar krukken bestellen, want zy zal wis van de drommel droomen.

Wel, Keesje maat, wat nieuwe posttyding breng je ons? zeg wat 'er gaande is? gy hebt geloopen dat je zweet,

Zeg, op, Borsje.

KEES.

By aldien het mogelyk is, wouw ik uw Sinjeur wel eens spreeken, dat je 't weet;

Is hy by de hand?

KA-

KATRYN.

Ja, boven op zyn kamer.

KEES.

Zie, hier heb ik twee briefjes, die, eergistere, en gistere avond, van een Juffrouw, zyn door myn heers deur gestooken.

KATRYN.

Is 't moogelyk!

KEES.

Zo je zien kund. Wat wil'er een huisje leggen, als hy de auteur weet, hoe deerlyk wil het 'er rooken!
Een zeker Poëet zeid; dat de kruik zo lang te water gaat tot dat ze barst, dat kon nu heel licht gebeuren, eer zy 't wist, ik vrees'er veur.

KATRYN.

Ja, ik wil dat wel zeggen, dat ik het gedaan had, dat ik al over lang was gestooten buiten de deur.
Het is geen eerelyke dochters, maar hoere werk. Wel, wel! dat is een staaltje!

KEES.

Wat dunkt u, Katryn, men vermoed het op de Dochter van Aaltje.

KATRYN.

Zy is 'er niet een hair te goed toe; maar my is bewust, dat onze Angniet niet kan schryven, zo heeft dit geen schyn.

KEES.

Dat is altemaal wel; maar de brief luid dat zy het, door haar order, heeft laaten doen, versta je't nu, Katryn?

KATRYN.

Ik wouw wel dat gy my de brief eens te vooren woud leezen, op dat ik de zin, en styl mogt hooren.

KEES.

Ik kan niet leezen.

KATRYN.

Maar daar komt onze Sinjeur aan, ô myn! hoe wil hem dit klinken in de ooren.

ZES-

ZESDE TOONEEL.

JOCHEM, KATRYN, KEES,
een weinig ter zyden.

JOCHEM.

KAtryn, Katryn, wel hoe! ben je hier? ik meende dat je was op ſtraat.

KATRYN.

Ik, Sinjeur? ik ga myn huiswerk doen, de bedden zyn noch ongemaakt, en de tafel noch gedekt ſtaat.

JOCHEM.

Kom, rep jou, als een Meisje, maak dat het werk aan een zy komt, en dan zult gy na 't Spinhuis gaan, en vraagen,
Of 'er plaats voor Angniet is.

KATRYN.

Zou zy na het Spinhuis gaan?

JOCHEM.

Ja, zeg ik, en als zy niet gaan wil, zo zal men haar daar heen draagen.
Zo heb ik het voorgenoomen, eer my meerder zwaarigheid klampt aan boort.

KATRYN.

Wel, Sinjeur, ik heb u noch van myn leeven zo niet gezien, wat ben je verſtoort!
Na het Spinhuis! na het Spinhuis! wel, dit kan ik niet verſtaan; het zal wel overwaaijen.

JOCHEM.

Een woord is een woord, meen je dat myn zinnen, als een weêrhaan, draaijen?
Ik zeg noch eens, dat het geſchiên zal, want de gantſche ſtad (had.
Heeft van haar kwaâ parten de mond lang genoeg vol ge-
Zy durft dat noch van giſteren, je weet het wel, Katryn, ontkennen. Nu zal ik maaken,
Dat andere kinders een exempel zullen neemen aan onze

 Ang-

Angniet, om nooit tot zulk een buitenſpoorigheid te raaken.

KEES.

Je ſpreekt, als een vader, en eerlyk man toebehoord.

JOCHEM.

Maar, Kees, hoe kom jy hier te ſtaan?

KEES.

Dat zult gy uit deze Brieven, van je Dochter, verneemen; zie daar zyn ze, gy kund ze leezen gaan.

JOCHEM, *leeſt de Brief.*

MYN HEER,

NA een geveinsde vriendſchap van uw kant, dewelke wy nu al de tyd van vier loopende jaaren gehouden hebben, en ik nu ziende dat gy het met andere komt te houden; zo hebbe ik niet konnen nalaaten, dewyl dat myn gramſchap komt op te bortelen in myn aderen, en ik u van myn kant een geveinsde vrindſchap toonen zal, dat ik u waarſchouw, als dat ik voor het zelfde revengie zal zoeken, al zou het na de tyd van drie jaar zyn; want van myn kant zo hebbe ik u niet anders betoond dan alle vrindſchap, en, wat meêr is, nademaal gy zo veel pleizier van ons genooten hebt, zo reken ik uw vriendſchap in geender manieren tegens de myne. Ik zweer, dat ik het u zal betaalen; en ſchoon my magt ontbreekt, dewyl het aan myn vrouwelyke ſtaat, daar ik in ben, niet paſt, zo zal ik'er een ander toe begroeten. dit zy u dan tot waarſchouwinge. Ik heb dit, door myn order, laaten ſchryven.

Uw geveinsde Vrindin.

Wel zo, dat gaat al wel, ik ſchaam my; en by aldien het myn Dochter heeft bedreeven,
Zo zal zy my nooit de naam van vader, en ik haar de naam van dochter geeven.
Wat pry is dat, de vrindſchap, zeid zy, die ik van U E. genooten heb, acht ik tegen de myne niet.
Wel, wel, dit houd wat in, hoe oud dat ik ben, heb ik het nooit gehoord, dat dit in de waereld meêr is geſchied:

Waar-

Waarlyk, voor die geen, die 't niet aangaat, is het waardig om te bespotten,
Zy zweerd, met een onduitsch woord, dat zy drie jaar na de tyd het hem vergelden zal. Maar een stinkend kreng wil wel rotten.

KEES.

Jochem Pietersz, Myn Heer zeid, dat nimmer een man door dreigen omviel, en dat 's gewis.
Hy lacht met vrouwenhaat, en al wat 'er aan vast is.

JOCHEM.

En ik zweer, by al wat men in de waereld lief is, dat ik onderzoeken zal, uit wiens kooker dit zyn oorsprong heeft genoomen.

KEES.

Katten en honden schryven niet, daar uit volgt, dat het van menschen handen moet koomen.
Maar wat zeg je van dat aderbortelen?

JOCHEM.

Daar denk ik niet eens om, maar dat houd wat meêr in, daar zy spreekt van haar vrouwelyke kracht,
Het geen zy niet uitwerken kan, dat zy dat laat aan een mannelyke magt;
Want de Brief luid met duidelyke woorden, dat zy 'er een ander toe zal begroeten.
Ja, dat onze Angniet hier tegenwoordig was, ik trad ze onder myn voeten;
Die Schandvlek! maar evenwel, ik kan het niet gelooven dat zy zo buitenspoorig gaat,
Het is geen eerelyke vrysters styl, maar bordeel, en hoere (praat.

KEES.

Ho, ho! myn lieve man, dat je wist, dat ik weet, gy zoud dit zo veer niet smyten, noch achter de bank leggen,
Wat dunkt u, als een dochter het Zesde Minnedicht van Ovidius weet van vooren tot achteren op te zeggen,
't Geen achter de Herschepping gedrukt staat, en dat by Jongmans? he! zulke fraaije Dichten kan uw Dochter. Maar lees de tweede Brief.

JOCHEM, *leezende.*

Ik beef.

MYN HEER,

IK twyffel niet, of UE. zal deze myn weinig letteren wel ter hand zyn gekoomen, en daar uit verstaan myn zentement; ik beloove u, die om dezelve zo veel te doen hebt gemaakt, na my bericht is, dat ik het zal revensjeren; ende wat meêr is, ook aan die geene, die nieuwe Aankoomelingen zyn, daar gy zo veel gemeenschap mede maakt, en dewelke nergens anders op uit zyn dan ons te kallansjeren. Zyt gegroet; onder protektie van vrindschap.

UE: geveinsde Vrindinnen.

Nu moet ik het gelooven, ik kan de hand wel die dit voor haar schreef.
Maar hoe durfden zy zulks bestaan? hoe of 't in haar gedachten is gekoomen?
Maar ik zal haar op een plaats brengen, daar die lust haar wel zal worden benoomen.
Ik zal haar, tot een exempel van zulke manzieke Vrysters, noch dezen dag
In het Spinhuis doen zetten, indien myn vaderlyke magt noch iets vermag.
Maar, dat kan ik evenwel niet vatten, onder de eerste Brief staat, Vrindin, en de tweede, Vrindinnen.

KEES.

Dat is al een erge vond voor haar, als of 'er noch een tweede deelachtig aan was; wel, Jochem Pietersz, de drommel helpt haar spinnen,
Of spint hy niet, ten minsten draait hy 't wiel, maar men heeft nooit gezien, dat hy gedaan werk maakt;
Want die zulk een werk begint, noch eindelyk in het naau komt, en ten laatsten in de val raakt;
En dan bespeurt men eerst te laat, wat kwaad dat 'er is misdreeven.

KATRYN.

Wel jemeny Joosje! wat vreemde dingen! wie hoorden het

het ooit van al zyn leeven!
Maar daar word geklopt. Ik ga de deur open doen.
Katryn binnen, en weêr uit.
Sinjeur, daar is Leander, die u graag eens sprak.

JOCHEM.

Goed, laat hem maar hier komen, daar kan hy my spreeken met gemak.
Maar, daar is hy.

ZEVENDE TOONEEL.

JOCHEM, LEANDER, KEES.

LEANDER.

GOeden dag, Jochem Pietersz, ik geloof dat gy al hebt vernoomen,
Uit onze Kees, de boodschap waarom dat ik herwaarts, ben gekomen,
En dat ik my hier vinden laat op deze plaats is om uw Dochters wil.

JOCHEM.

Ja, tot myn leetwezen; ik bid u, op alle vrindschap, zwyg toch stil.
Geen mensch op de waereld, geloof ik, die meêr ramp en kruis, als my, komt ontmoeten.

LEANDER.

Stil zwygen, neen, neen, de buuren hebben gezien dat zy 't gedaan heeft. Hoe! een eerlyk Jongman op dus een oneerlyke wys te groeten?
Het is my leet dat uw Dochter haar zelfs niet kan helpen, ik bekend,
Maar weet dat zy nooit tot haar oogwit komen zal.

JOCHEM.

't Is waar, ik weet wel wie je bent,
En wie zy is, het komt niet te pas, het zal my noch in 't graf voeren,
Ik kan niet denken wat haar hier toe heeft verrukt.

KEES.

Hoor, ik zal 't u wel, door een gelykenis, doen verstaan, zy heeft, gelyk de visschen, op het aas leggen loeren,
Maar zy heeft de hoek in de keel gekreegen, en nu staat men, als Piet snot;

LEANDER.

Als ik 'er ben zo zel jy zwygen.

KEES.

Ik zeg noch eens, dat zy zo scheef is als een Kaapse Hottentot;
En zou ik zwygen, Heer, ik moest over een dag of twee, de drek noch van de deur veegen.
Maar zy zal niet rusten, voor dat zy de strop om den hals heeft gekreegen.

LEANDER.

Ja, zy zullen, als de muggen, zo lang om de kaars vliegen tot zy daar in zyn.

JOCHEM.

Ja wel, wat komt my niet te vooren. Met uw verlof, ik ga onze Meid roepen, Katryn, Katryn.

KATRYN, *van binnen.*

Wat beliefje, Sinjeur.

JOCHEM.

Zeg tegen myn Vrouw, en Angniet, dat zy hier komen.

KATRYN, *van binnen.*

't Is goed.

JOCHEM.

O dat spoorelooze kreng! mag voor myn tooren wel schroomen.
Maar daar komen zy aan.

ACHTSTE TOONEEL.

JOCHEM, AALTJE, KATRYN, KEES, ANGNIET, *met een blok aan 't been.*

AALTJE.

WEl, wat is jou believen, Vader, dat gy onste zaamen ontbied?

Jo-

JOCHEM.

Om onze Angniet de metten eens op te leezen, en u te doen verſtaan van 't geen 'er is geſchied.
Lees deze Brieven eens, Aaltje, die zyn Leander onder de deur geſchooven,
Dit gaat te grof, en het gaat de eerbaarheid van een jonge Dochter te boven.
Nu wil ik het uit haar zelf hooren, of zy 'er ſchuldig aan is, of niet.

KEES.

Wel ik lach my noch ſlap, zy ſtaat met een blok aan 't been; het is waarlyk of je een tweede Andromeda ziet,
Indien 'er maar een rots waar. Ha! ha! ha! ja wel ik lach zo, dat ik kwaalyk kan bedaaren.

AALTJE.

Hoe, gy 'er noch om lachchen! wel wat of ons niet al zal wedervaaren?
Maar ik zal u nader ſpreeken, laat Kees binnen gaan met Katryn. *Katryn en Kees binnen.*

NEGENDE TOONEEL.

JOCHEM, AALTJE, LEANDER, ANGNIET.

ANGNIET.

MAar, Vader, moet ik het juiſt gedaan hebben, kan het zo wel, niet een Mansperzoon, als een Vrouwmenſch zyn?
Dat ik eens klaar uit zei, dat dit door een kaerel, uit boertery, was bedreeven,
Zou je my dan ten vollen abſolveeren, en myn voorige fouten vergeeven?

LEANDER.

Zo hoor ik wel, draag je dan kundſchap van deze zaak?

ANGNIET.

Zou je dat durve zeggen, Vent?

LEANDER.

Ja dat, en noch veel meêr:

AALTJE.

Wel, wat maak je al een ſpel! gy moet daar uw glorie in ſtellen, dat je by de Dochters zo aangenaam bent.

LEANDER.

Die glorie laat ik aan een ander, die daar meê in zyn ſchik is, voor my ik heb geen luſt met zulk een zaak te ſpotten,
De Brief luid zo erg als zy kan.

JOCHEM.

Ja, al waar ze geſchreeven in de allerergſte hoerekotten,
Zo kon daar niet meêr gezeid worden, want zy dreigt hem, zo hy haar zyn liefde weigerd. Wel waar liet dat Meisje haar zin?
En jy hoord je te ſchaamen, Aaltje, dat gy haar hier in voorſtaat: neen, de woorden houden te veel gevolg in,
Om 'er meê te lachchen.

LEANDER.

En zy is daar de Uitvindſter van; nu alles zal wel aan den dag koomen, al was het drie jaar na de tyd, zo zal het zich ontdekken?
Want die ſchurft is die kraut zich, en door het krauwen komen zichtbaare vlekken;
En dan zal het ſpel noch eerſt aangaan, ik wed het dan op 't hardſte noch waaid.
O! zulke dingen blyven zelde verborgen, een hen zal 't kakelen, of een haan het uit kraaid,
Voor eerſt zynder al lietjes van gedicht, op die geen die het heeft bedreeven;
O neen, men weet de man niet, maar als men het zeggen moet, zo zal men de naam en toenaam daar by zetten; ô ja! men moet elk de eer geeven,
Die hem toekomt, want dit is redelyk, en dit behoord tot de burgerlyke pligt.

JOCHEM.

Ga hier van daan, jou Lichtekooi, voort ga uit myn gezigt.

ANGNIET, *binnen gaande*.

Ik zweer....

LEANDER.

Ik ook.

TIEN-

TIENDE TOONEEL.

JOCHEM, AALTJE, LEANDER.

AALTJE.

WEl jy, Mejonker, maakt wel groot gerucht, om kleine zaaken.
En jy, Vader, roept, en raast tegens het Meisje, met opgespalkte kaaken,
Of je haar verscheuren wilt: zie daar, ik moet'er om huilen en zuchten.

JOCHEM.

Ik weet wel dat een man niet past dat hy weend, of smeekt,
Maar nochtans dat in het mannenhart, zo wel een gekropte droefheid, als in de Vrouwen een uiterlyke steekt;
Ja, ik heb het leedweezen, en het gevoel van dit werk zo ter harten genomen,
Dat ik hier door wel tien Jaar te eerder in myn graf zal komen;
Had ik dit in myn jeugd begreepen, dat my den huuwelyken staat zou geeven zulk een verdriet,
Ik had gebleven die ik was; maar 't na klaagen is tyd verlooren.

AALTJE.

Wel wat is dat nu? dat is zo geschied.

LEANDER, *roept Kees van binnen.*

Kees, Kees, kom hier. Zo gaan wy, en ik zal het eind van 't spel verwachten.

KEES, *schielyk uitkomende.*

Hier ben ik. Natura, Natura, wat kunt gy niet al uitwerken, hoe verscheiden zyn uwe krachten!

ELFDE TOONEEL.

JOCHEM, AALTJE, KATRYN.

KATRYN.

SInjeur, onze Angniet scheld en raast op me of ze dol is, ik ben 'er voor vervaard.

JOCHEM.

Dat's uit boosheid; kom, Aaltje, laaten wy onze pligt betrachten, en zien die in te toomen met haar lichtvaardige aart.

TWAALFDE TOONEEL.

KATRYN, BARBER, MARGRIET.

KATRYN.

IK volg Sinjeur. Maar, daar komen onze Gebuuren, wat 's dit!

BARBER.

Goeijen dag, Katryn, heeft uw volk ook belet? men wou haar wel eens spreeken.

KATRYN.

Niet dat ik weet. Maar hoe kom' je hier in? dat is my nooit zo gebleeken.

MARGRIET.

Wy hoorden de deur openen, en zagen Leander uit gaan, en komen in door de achterdeur,

Die aan stond. Nu repje wat, als een Meisje, en roep dadelyk je Sinjeur.

KATRYN.

Ik ga 't hem zeggen.

DARTIENDE TOONEEL.

BARBER, MARGRIET.

BARBER.

O Verlang heb ik dat naloopen van de Vrijers uit haar oogen kunnen leezen,

Let maar eens op haar gezigt, zo zult gy zien de lodderigheid van haar weezen,

Wat al gesten, wat al lonken, als 'er maar een kaerel zwierd door de straat.

MARGRIET.

Daarom heeft zy dat Zykamertje laten behangen, daar zy gestadig is, als een Soldaat, die op sinternel staat.

BARBER,

Dat is waar, van alle menschen weet zy te spreeken, schoon de zaaken haar niet raaken,
Zy weet yders staat.

MARGRIET.

Dat is zo, maar zy weet haar eigen niet te maaken.

BARBER.

Die is dit, en die dat, wat meen je dat wy 'er altemets ook niet en veer laaten? dat is wis,
Maar daar leid my weinig aan gelegen, ik weet wie ik ben, en wat in ons huis omgaat, en wie daar in is.

MARGRIET.

Al even eens gaat het tot onzent, ik laat die geen klappen, die wil klappen,
Maar die my in myn eer koomen, die mogen haar beurs wel te deeg lappen,
Op dat hun geld daar niet uit rold, want dat waar schaade voor de hand.
Ik wou dat zy tot myn nadeel wat zeiden, neen! neen! daar is recht in 't land,
Maar het is onze pligt, Barber buur, dat wy de goede man waarschouwen;
En hy moet dan toonen dat hy de vader is, of de waereld zou hem voor een gek houwen.
Wel hoe! met Liedjes by de straat te loopen?

BARBER.

Ja, dat ik het om Jochem Pietersz niet deê, ik zoude 'er my niet meê bemoeijen willen; want ziet,
Aan moêr en dochter, leid my niet geleegen, al zong men van de dochter een tweede lied.
Wel, dit Historytje is heel koddig, en het Liedje raar, het heeft geen gelyken.

MAR-

MARGRIET.

Ja, ja, zy moet na het manzieke Gasthuis, want dit zyn klaare blyken.

BARBER.

Ha, ha, ha. Maar daar komt het heele Huisgezin, en Angniet met een blok aan 't been.

VEERTIENDE TOONEEL.

JOCHEM, AALTJE, ANGNIET, KATRYN, MARGRIET, BARBER.

MARGRIET.

GOeden dag, Vrinden, dat wy hier koomen, is, om u te doen verstaan,
Dat men ziet, de Liedzingsters, met zulke gedrukte Liedjes, van u, langs de straat gaan,
Niet op een bedekte wys, ô neen! maar zy gaan dicht by je huis zich neêr zetten.
Wel waarlyk, ik heb deer'nis met u, Jochem buur, foei, het is schanden, ik zou dit zien te beletten.

AALTJE.

Ja, het had beter geweest dat je in jou huis was gebleeven, en maakten jou eigen dingen op zyn stel.

MARGRIET.

Wel, Buurvrouw, is dit de menschen bejegenen, die u koomen waarschouwen? hoe, dat is niet wel.

JOCHEM.

Wil je dit noch verschoonen, Vrouw, daar men u zulke klaare blyken kan toonen?
Hoe ben je zo onverstandig? en zel je jou goede Gebuuren, die ons oprecht waarschouwen, noch kwaalyk bejegenen en loonen?
Maar, Buurvrouw, leest my het Liedje eens te vooren, want het hoofd my tot geen zingen staat.

MARGRIET.

Luister dan, en je zelt licht bevatten, dat het op uw Dochter slaat.

1.

Hoor dan toe; dit is een liedje
Op Angnietje,
En haar liefde toegepast,
Want het meisje heeft geen zinnen,
Door het minnen,
Wat een grooten overlast!

2.

Dus zo stierdze een minnebriefje
Aan haar liefje,
Tot waarschouwing, dat hy moet
Haar verliefde smart geneezen,
Of steeds vreezen
Voor de wraak van haar gemoed.

JOCHEM.

Och! hou op, Margrietje buur, ik kan 't niet langer hooren.
En jy, Wyf, geloof je 't nou? hoe klinkt je dit in de ooren?

AALTJE.

Dat Liedje gaat te grof; hier moet men raad in schikken.

MARGRIET.

Dit straatzingen is, beken ik, te stout.
Ik zou die Liedzangers in de boeijen laaten zetten, en klaagen aanstonds aan de Schout.

BARBER.

De jongmans eeuw is uit, nu moogen de dochters vrijen.

MARGRIET.

Maar ik heb in de Mercurius geleezen, dat het is een eeuw opgeschort; als dat zo waar, dan zou je eerst staaltjes hooren;
Wel, ik durf wedden, dat de waereld zo vol menschen zou koomen, dat je geharnast moest gaan om door 't gedrang te booren;
Want aan de zy van de mannen zou zo veel niet geweigerd worden, als aan onze kant;
Ik zeg, dat vrouw Venus vry grooter godin zou weezen, nu heeft zy maar een gedeelte, en dan kreeg zy wel al de waereld op haar hand,

An-

ANGNIET.

Ja, dat alle menſchen zo gezind waaren, als Leander, de waereld kon geen ſtand houwen;
Wel, dien ſtyven Herder diende althans met geen jeugdige Silvia, in de maand van Mey, te trouwen.

JOCHEM.

Jou aſſurante Voddemoêr, durf jy zo in myn byzyn ſpreeken, en noch daar je, met een blok aan 't been; word getuchtigd? waar heb jy dat geleerd?

MARGRIET.

Dat is een Staaltje! wel, ik zeg, dat ik, hoe oud ik ben, dat ſpreekwoord niet geweeten heb; waar moet dat Meisje toch hebben verkeerd?

ANGNIET.

Bemoeiäl, wat of 't u....

JOCHEM.

Zwyg, zeg ik.

MARGRIET.

Myn goeije Buurman, mag ik jou een woordje, onder verbeet'ring, zeggen?
Je diende haar tong zo wel, als 'er been, aan een blok te leggen;
Word 'er nu het wild loopen, dan wierd 'er het vuil ſpreeken belet.

ANGNIET.

En jy dienden wel een ring door je neus, gelyk de Varkens, zo zou jy, met je ſnuit, een anders zaaken niet omwroeten.

JOCHEM.

Zwyg byget.
Of.....

AALTJE.

Och! myn lieve Man, wat hoor ik al? ik kon het in 't eerſt niet gelooven,
Maar nu ben ik overtuigt. Foei, jou Schandvlek, zel je zo jou eer verdooven?
Foei jou; nu ben je immers voor al jou leeven infaam;

Ik

Ik zal myn hart gantsch van u af te trekken.

MARGRIET.

Dat is een kraam!

JOCHEM.

't Is nu zo veer gekoomen, of dit al aan de kaak gespykert was, en stond te leezen.

KATRYN.

Ja, dat kan ik 'er van zeggen, dat zy het wel verdiend. wel ik weet niet hoe ik zou weezen,
Als ik zo manziek was, ik verlang wel na een vrijer maar geenzins, om zo te verstaan,
Dat ik hem met Brieven zou verzoeken, en hem overal na gaan.

JOCHEM.

Voort, voort na binnen, jou Fleers, je zult na het Spinhuis, en daar, als het winterkooren, lijen.

ANGNIET.

Ik bid, Vader...

JOCHEM.

Je zult voort, al wierdje noch zo gedwee.
Buurvrouwtjes, om je voor jou waarschouwing te danken, zo komt wat achter, en drink met myn vrouw een kopje Thee.

VYFTIENDE en laatste TOONEEL.

KATRYN *alleen.*

WEl, wel! dat wil nou, in het kort, over de heele Stad klinken!
Sinjeur is recht kwaad. Hoe deerlyk wil het met onze Angniet stinken!
Maar ik mag na boven gaan, en doen myn werk; het kwaad is nu gestuit,
En 't is gedaan met de Manzieke Vryster, zy zel in 't Spinhuis zitten, en daar meê is 't uit.

EINDE.